

Raportti Kestävän kulutuksen ja tuotannon (KULTU)-ohjelman toteutumisesta

Tuotantoa materiaalia ja energiaa säästäen			
Toimenpide-ehdotus	Vastuutaho	Aikataulu	Tilanne
Perustetaan materiaalitehokkuuden palvelukeskus	YM, TEM	2008	<p>Motivan materiaalitehokkuusyksikkö aloitti toimintansa keväällä 2008. Motiva kehittää parhaillaan materiaalitehokkuuskatselmusmenettelyä yrityksille:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aluksi luodaan kaikille toimialoille yhtenäinen menettelytapa, jota tullaan myöhemmin syventämään tarkempiin analyyseihin. • Tarkoituksena on laatia malli ja työkalu asiantuntijoiden ja konsulttien käyttöön. • Katselmusmallin kehitys toteutetaan käytännössä yrityksissä tehtävien pilottikatselmusten avulla. • Katselmusmalli on tarkoitus lanseerata v. 2011. <p>Linkki http://www.motiva.fi/toimialueet/materiaalitehokkuus/</p>
Tavoitteena ekologinen verouudistus; ohjauskeinoihin liittyvää tutkimus- ja selvitystyötä seuraamaan ministeriöiden ja tutkijoiden asiantuntijatyöryhmä	VM, YM, TEM, LVM, MMM, STM, TM		<p>Ks. kohdat Vähemmän tavaraa, enemmän elämänlaatua: kotitalousvähennyksen enimmäisrajan korotus; Liikkuminen raiteilleen: hiilidioksidiperusteisen ajoneuvoveron käyttöönotto</p> <p>Asiantuntijatyöryhmää ei ole asetettu.</p>
Selvitetään suomalaisen kulutuksen ja tuotannon materiaalivirtojen haitallisia ympäristövaikutuksia	YM, TEM, tutkimuslaitokset	2006-2009	<p>Suomen talouden materiaalivirtojen ympäristövaikutukset (ENVIMAT) -hanke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuloksena ENVIMAT-malli, jolla voidaan arvioida materiaalivirtojen, ympäristövaikutusten ja taloudellisten vaikutusten välisiä suhteita. • Mallin avulla voidaan laatia nopeasti karkeita elinkaaripohjaisia ympäristövaikutusarvioita erilaisille tuotteille tai tuoteryhmille. • Erityisenä sovellusalueena lähitulevaisuudessa hiilijalanjälkilaskelmat. <p>Linkki http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=334358&lan=FI</p>
Käynnistetään	YM, Tekes,	2006-2010	Ympäristöklusterin UUMA -ohjelma (2006-2010),

<p>tutkimus jätteen synnyn ehkäisyn teknis-taloudellisista mahdollisuuksista ja tarvittavista ohjauseinoista eri aloilla ja toiminnoissa</p>	<p>tutkimuslaitokset</p>	<p>2009-2011</p>	<p>jonka tavoitteena on lisätä uusiomateriaalien käyttöä, sekä vähentää luonnonvarojen käyttöä ja jätteen syntymistä maarakennuksessa.</p> <p>Ympäristöministeriö käynnisti vuoden 2009 alussa uudenlaisen ympäristöteknologian ja -innovaatioiden yhteistyöfoorumin, ympäristöinnovaatiopaneelin. Ympäristöinnovaatiopaneelin toiminnan painopistealueiksi valittiin ilmastomuutoksen hillintä ja jätteiden hyötykäyttö, materiaalihokkuus sekä jätteiden synnyn ehkäisy. Paneelin kaksivuotinen toimikausi päättyi vuoden 2010 lopulla, ja se antaa suosituksensa vuoden 2011 alkupuolella.</p> <p>Jäteverolain ja jätelain vaikutusten arviointi -hanke</p>
<p>Asetetaan koko elinkaaren kattavia tavoitteita materiaali- ja energiatehokkuudelle sekä jätteiden synnyn ehkäisylle eri toimialoilla</p>	<p>TEM ja YM, teollisuuden ja kaupan etujärjestöt, yritykset, Sitra, Tekes, tutkimuslaitokset</p>	<p>2010</p>	<p>Biotalousraportti ja mineraalistrategia julkaistu syksyllä 2010. Selonteko biotalousraportista eduskunnalle vuoden 2010 aikana.</p>
<p>Uudistetaan energiansäästö sopimuksia</p>	<p>TEM, LVM, YM, Motiva, teollisuuden ja kaupan etujärjestöt, yritykset, Tekes ja tutkimuslaitokset</p>	<p>2007</p>	<p>Energiatehokkuussopimukset vuosille 2008-2016 valmistuivat vuoden 2007 lopussa. Sopimusjärjestelmällä on kansallisen ilmasto- ja energiastrategian mukaisesti tarkoitus osaltaan vastata kansainvälisiin sitoumuksiimme ilmastomuutoksen vastaisessa työssä. Tavoitteena on 9 %:n suuruinen energiansäästö vuoteen 2016 mennessä laskettuna keskimääräisestä energiankulutuksesta vuosina 2001-2005.</p> <p>Vuonna 2006 Motiva Oy:n hallinnoima energiakatselmuustoiminta laajeni kattamaan myös kuljetusketjut. ELY -keskukset ja TEM myöntävät tukea Motiva -energiakatselmuksiin.</p> <p>Linkki http://www.tem.fi/index.phtml?s=2588</p>
<p>Otetaan käyttöön uusia luonnonsuojelukeinoja sekä turvataan valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelmien rahoitus</p>	<p>YM, MMM, metsäteollisuus, tutkimuslaitokset, metsäalan neuvontajärjestöt, ympäristöjärjestöt</p>	<p>2008-2016</p>	<p>METSO -yhteistoimintaverkostot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yksi METSO:n (2008-2016) toteuttamiskeinoista • Ekologinen päätavoite laajojen ja kytkeytyneiden monimuotoisuutta turvaavien alueiden synnyttäminen tai niiden tukeminen • Yhteistoimintaverkostoja seitsemän; kuusi hanketta käynnistyi syksyllä 2009, yksi

			vuoden 2010 alussa <ul style="list-style-type: none"> • YM ja MMM rahoittavat hankkeita yhdessä - METSOssa YM:n tavoitteena 96000 ha uusia metsiensuojelualueita vuoteen 2016 mennessä, vuoden 2010 lopussa toteutunut lisäsuojelu n. 10000 ha
Vähemmän tavaraa, enemmän elämänlaatua			
Toimenpide-ehdotus	Vastuutaho	Aikataulu	Tilanne
Kehitetään havainnollisia malleja, joilla voidaan arvioida oman kulutuksen ympäristövaikutuksia	TEM, SYKE, Kuluttajatutkimuskeskus, Elintarvikevirasto, Kuluttajavirasto, Elintarviketeollisuus ry, Päivittäistavara-kauppa ry, Finfood ry, ympäristö- ja kuluttajajärjestöt	2006-2008	Suomen luonnonsuojeluliiton vuosina 2006–2008 toteuttama FIN-MIPS Kotitalous – kestävän kulutuksen juurruttaminen -tutkimushanke: <ul style="list-style-type: none"> • Hankkeessa selvitetiin ja havainnollistettiin kotitalouksien aiheuttamaa luonnonvarojen kokonaiskäyttöä MIPS -menetelmän avulla. • Hanke kartoitti ja keräsi yhteen olemassa olevaa MIPS -tietoa tuottaen myös uutta tietoa muiden tahojen käyttöön. • Hankkeen yhteenvetoraportti: KotiMIPS - Kotitalouksien luonnonvarojen kulutus ja sen pienentäminen.
		2006-2009	Linkki http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=316303&lan=FI ConsEnv - Kotitalouksien kulutusvalintojen ympäristövaikutukset ja niistä viestiminen - esimerkkeinä elintarvikkeet ja asuminen: <ul style="list-style-type: none"> • Hankkeen tavoitteena tuottaa tutkimusaineistopohja kotitalouksien elintarvikekulutuksen sekä asumisen ympäristövaikutuksista ja niihin liittyvistä valintamahdollisuuksista. • Tuloksia voidaan käyttää pohjana ruoan kulutusta, kotitaloutta ja ruokajärjestelmiä koskevissa kestävyystarkasteluissa ja ruokakasvatussovelluksissa. • Tuloksia: <ul style="list-style-type: none"> - Ympäristömyötäinen ruokavalio sisältää paljon kasviksia, mielellään sesongin mukaan, sekä kohtuudella lihaa ja kalaa. - Asumisessa parhaat päästöjen vähennysmahdollisuudet ovat lämmityksessä; uusia innovatiivisia tuotteita ja palveluita tarvitaan. - Ympäristötyö otettava yhä vahvemmin mukaan tuotekehitykseen. Linkki http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=201518&lan=FI

Parannetaan palveluiden kilpailukykyä suhteessa uusien tavaroiden hankintaan	VM, TEM	2009	Kotitalousvähennyksen enimmäisrajan korotus 3000 euroon vuonna 2009. Vuodesta 2009 lähtien vähennyksen piiriin ovat kuuluneet myös tietotekniikan asennus- ja neuvontapalvelut.
Kootaan tietopankkeja tuotteiden ja palvelujen ympäristövaikutuksista sekä ekotehokkaiden palvelujen tarjoajista	STM, TEM, YM, SM, SYKE, Materiaalitehokkuuden palvelukeskus		–
Edistetään palvelujen ympäristösertifiointia sekä muita kestäviä kulutusvalintoja tukevia tuotemerkintöjä ja -standardeja	TEM, YM, MMM, SFS, Suomen Kaupan Liitto, Finfood ry, Suomalaisen Työn Liitto, ympäristö- ja kuluttajajärjestöt	2009-2010	TEM ja YM käynnistivät marraskuussa 2009 selvityksen ympäristömerkinnän tulevaisuudesta: <ul style="list-style-type: none"> • Ympäristömerkinnän hallinnointi SFS:sta Motiva Oy:n yhteyteen • Tarpeen jatkaa sekä alueellisten (Pohjoismainen Joutsenmerkki) että EU-tason (EU:n ympäristömerkki) ympäristömerkkien kehittämistä
Edistetään käytettyjen tavaroiden ja rakennusosien uudelleenkäyttöä	kunnat, yritykset	2005-2008 2008-2011	Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy:n Uusi elämä -hanke (2005-2008) <ul style="list-style-type: none"> • Hankkeessa edistettiin luonnonvarojen säästöä ja kestäväää kulutusta; erityisesti keskityttiin uudelleenkäyttöön sekä kohtuullisuuteen. • Hankkeen puitteissa järjestettiin tapahtumia ja tuotettiin näyttelyitä, oppaita ja muita ympäristökasvatuksen materiaaleja; mm. Uudelleenkäytettävää - Uuskasutatav - Reusable -kirja valmistui tammikuussa 2008. <p>Linkki http://www.kierratyskeskus.fi/hankkeet/uusi_elama</p> <p>4V - Välitä, Vaikuta, Viihdy, Voi hyvin hanke (2008-2011):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kehittää mahdollisuuksia kestäväään, viihtyisään ja vastuulliseen kaupunkiasumiseen. • Hankkeen toteuttavat yhteistyössä Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit sekä Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy. <p>Linkki http://www.4v.fi/4v-hanke/</p>
Selvitetään ympäristöä	YM, TEM, LVM, STM, OKM,		–

säästävien tietoteknisten ratkaisujen käyttöönoton mahdollisuudet ja esteet	tutkimuslaitokset, alan teollisuus		
Viihtyisään ja toimivaan yhdyskuntarakenteeseen			
Toimenpide-ehdotus	Vastuutaho	Aikataulu	Tilanne
Kehitetään yhdyskuntien suunnitteluperiaatteita paremmin kestävä kehitystä tukeviksi	YM, LVM, Kuntaliitto, kunnat, tutkimuslaitokset	2008	<p>VAT - Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • VN:n v. 2000 tekemä päätös, tarkistettu v. 2008 • MRL:n mukaan tavoitteet otettava huomioon ja niiden toteuttamista edistettävä maakunnan suunnittelussa, kuntien kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa. • Huomattava osa tavoitteista on kohdennettu koskemaan maakunnan suunnittelua tai maakuntakaavoitusta. • Vuoden 2008 tarkistuksessa kiinnitettiin erityistä huomiota yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen ja liikennemäärien hillintään, alueidenkäytön energiakysymyksiin, ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja Helsingin seudun kehittämiseen joukkoliikenteeseen tukeutuvaksi metropoliksi. <p>Linkki http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=1112&lan=fi</p>
		2009	<p>Vähittäiskaupan suuryksiköiden sijainnin ohjaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaupan sijainnin ohjauksen arviointiryhmä arvioinut kaupan nykyisen ohjausjärjestelmän ajanmukaisuutta ja tehnyt ehdotuksia ohjauksen kehittämiseksi. • Linkki http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=335394&lan=fi&clan=fi
		2010	<p>ERA17 - Energiaviisaan rakennetun ympäristön aika 2017</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rakennetun ympäristön tarkastelu kokonaisuutena: alueiden käyttö, yhdyskuntasuunnittelu, rakentaminen ja asuminen. • ERA17-toimintaohjelma: 31 toimenpide-ehdotusta, joista osa kohdistuu lyhyelle ja osa pitkälle aikavälille. Tavoitteena nostaa

		2010	<p>Suomi energiatehokkuuden kärkimaaksi.</p> <ul style="list-style-type: none"> ERA17-raportissa ehdotettuja energiatehokkaaseen maankäyttöön liittyviä toimenpiteitä ovat muun muassa: <ul style="list-style-type: none"> Päästölaskelmat ja kokonaisenergiatarkastelu osaksi kaavojen vaikutusten arviointia. Kestävä liikkuminen suunnittelun lähtökohdaksi. Suurimpien kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi kehitetään palveluvyöhykemalli kansainvälisen Urban Growth Boundary (UGB) -mallin mukaisesti. <p>Linkki http://era17.fi/</p> <p>Jätelain kokonaisuudistus (34 §):</p> <ul style="list-style-type: none"> Kunnan laadukkaaseen jätehuoltoon kuuluisi myös palvelujen järjestäminen mahdollisimman pitkälti jätteen haltijoiden tarpeet huomioon ottaen. Kunnan olisi suunniteltava ja järjestettävä jätteen haltijoille riittävät ja tarpeeksi monipuoliset jätehuoltopalvelut. Alueellisten vastaanottoaikojen tulisi olla asukkaiden ja muiden jätteen tuottajien tavanomaisten kulkureittien varrella ja muutoinkin helposti saavutettavissa.
<p>Vahvistetaan seudullista sekä valtion ja kuntien suunnittelu yhteistyötä. Maakuntasuunnitelmissa hyödynnetään uusia alueellisen ekotehokkuuden analyysimenetelmiä.</p>	<p>YM, LVM, TEM, Kuntaliitto, maakuntien liitot, kunnat</p>	2002-2004	<p>Ekotehokkuuden seurantajärjestelmä ECOREG:</p> <ul style="list-style-type: none"> EU:n Life-ohjelman rahoituksella ja Suomen ympäristökeskuksen johdolla laadittiin 2002–2004 alueellisen ekotehokkuuden seurantajärjestelmä (indikaattorit) Kymenlaakson maakunnalle. Järjestelmä otettiin käyttöön, ja sitä on päivitetty ja kehitetty vuosittain. Indikaattoreita sovelletaan tällä hetkellä sekä Kymenlaakson että Etelä-Karjalan maakunnalle. Yhteistyökumppaneina toimivat Kaakkois-Suomen ELY, Kymenlaakson Liitto, Etelä-Karjalan liitto ja Tiehallinto. Viimeisin indikaattoripäivitys "Kaakkois-Suomen ekotehokkuus 2008" löytyy verkosta osoitteesta http://www.environment.fi/default.asp?contentid=345866&lan=fi <p>MAL -yhteistyö:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kaupunkiseutujen maankäytön, asumisen

			<p>ja liikenteen parempaan yhteensovittamiseen tähtäävää kuntien välistä yhteistyötä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mm. Länsi-Uudellamaalla MAL -yhteistyö on käynnistetty vapaaehtoisesti alueen hallitun kehityksen ja kilpailukyvyn turvaamiseksi.
<p>Monipuolistetaan kaavoituksen ja hyvän arkkitehtuurin keinoin kestävään kehitykseen, ihmisten hyvinvointiin ja viihtyisyyteen perustuvien asuinympäristöjen tarjontaa</p>	<p>YM, Kuntaliitto, kunnat, rakennusalan yritykset ja järjestöt, asukasyhdistykset</p>	<p>2010</p>	<p>ERA17 - Energiaviisaan rakennetun ympäristön aika 2017</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rakennetun ympäristön tarkastelu kokonaisuutena: alueiden käyttö, yhdyskuntasuunnittelu, rakentaminen ja asuminen. • ERA17-toimintaohjelma: 31 toimenpideehdotusta, joista osa kohdistuu lyhyelle ja osa pitkälle aikavälille. Tavoitteena nostaa Suomi energiatehokkuuden kärkimaaksi. • ERA17-raportissa ehdotettuja energiatehokkaaseen maankäyttöön liittyviä toimenpiteitä ovat muun muassa: <ul style="list-style-type: none"> - Päästölaskelmat ja kokonaisenergiatarkastelu osaksi kaavojen vaikutusten arviointia. - Kestävä liikkuminen suunnittelun lähtökohdaksi. - Suurimpien kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi kehitetään palveluvyöhykemalli kansainvälisen Urban Growth Boundary (UGB) -mallin mukaisesti. <p>Linkki http://era17.fi/</p>
<p>Käynnistetään yhteistyöprojekteja keskustojen jalankulku- ja virkistysalueiden parantamiseksi, viihtyisyyden sekä kaupallisten palvelujen saatavuuden ja asumisen vetovoimaisuuden lisäämiseksi</p>	<p>YM, kunnat, järjestöt, rakennusalan yritykset</p>	<p>2005- 2009-2012</p>	<p>Elävä Kaupunkikeskusta ry:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhdistyksen koordinoitujen tavoitteena on kaupunki- ja kuntakeskusten jatkuva kehittäminen elinvoimaisemmiksi, viihtyisämmiksi ja kilpailukykyisemmiksi. • Keskustaprojekteja on tällä hetkellä noin 30 kaupungissa. • Saanut mm. Tekesin ja YM:n rahoitusta. <p>PARAS -hankkeen kaupunkiseutulinjausten mukainen aiesopimusmenettely sisältää tavoitteita joukkoliikennehankkeiden ja kevyen liikenteen hankkeiden edistämiseksi.</p> <p>PYKÄLÄ -hanke Syksyllä 2009 aloitettiin kolmivuotinen kahdeksan kaupungin (Helsinki, Tampere, Oulu, Jyväskylä, Pori, Lappeenranta, Hyvinkää ja Porvoo) ja neljän ministeriön (mm. YM) yhteinen Pyöräily ja kävely</p>

			<p>osaksi kaupunkien liikennejärjestelmää –tutkimus, jonka tavoitteet ovat</p> <ul style="list-style-type: none"> • saada pyöräily ja kävely osaksi kaupunkien liikennejärjestelmää, • edistää pyöräilyn ja kävelyn kulkumuoto-osuuksien kasvattamista ja sitä kautta arki- ja terveystoimintaa kohdekaupungeissa, • antaa uusin tieto Euroopasta valtakunnallisten ja kaupunkikohtaisten pyöräilyn ja kävelyn strategiaprosessien tueksi sekä • parantaa pyöräilyn ja kävelyn seuranta ja tilastointia. <p>Projektissa selvitetään laaja-alaisesti pyöräilyn ja kävelyn menestystekijöitä, laaditaan työkaluja, joilla menestystekijöitä voidaan soveltaa suomalaisiin kaupunkeihin, sekä kehitetään pyöräilyn ja kävelyn seurantamenetelmä, jolla seurataan kevyen liikenteen kulkumuoto-osuuksien kehittymistä ja jonka kautta pyöräilyn ja kävelyn tilastointi Suomessa parantuu ja yhdenmukaistuu.</p> <p>Linkki http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=121612&lan=fi</p>
Lisätään valtion ja kuntien yhteistyötä yhdyskuntarakennetta eheyttävässä maankäytön suunnittelussa sekä kestävien liikennemuotojen edistämiseksi	LVM, YM, STM, Tiehallinto, Ratahallintokeskus, Ilmailulaitos, Kuntaliitto, kunnat, maakuntaliitot	2005 2008- 2001-2010	<p>Vuonna 2005 tulivat voimaan Suomen rakentamismääräyskokoelman osat F1 Esteetön rakennus ja G1 Asuntosuunnittelu. Rakennusten esteettömyyden lisäksi niissä on eräitä ulkotilojen esteettömyyteen kohdistuvia määräyksiä, jotka ovat osaltaan parantaneet asuin ympäristöjen esteettömyyttä.</p> <p>YM on osallistunut Vammaispoliittisen ohjelman (VAMPO 2010-2015) valmisteluun 2008-2010 sekä EU:n yhdenvertaisuusdirektiivin valmistelutyöhön vuodesta 2008 lähtien, erityisesti rakennetun ympäristön esteettömyyden osalta. Valmistelu jatkuu edelleen.</p> <p>Kuntayhteistyön merkeissä YM on osallistunut Helsinki kaikille -hankkeen ohjausryhmään 2001-2010. Hanke on tuottanut runsaasti suunnitteluohjeita esteettömän lähi- ja liikkumisympäristön rakentamiseksi. YM on myös edustettuna Valtakunnallisessa vammaisneuvostossa (VANE) sekä Esteettömyyskeskus ESKE:n neuvottelukunnassa, joiden kautta saadaan mm. laajalti tietoa esteettömyyssäännösten toimivuudesta ja</p>

		2009-2011	kehittämistarpeista. Vuodenvaihteessa 2008-2009 nimettiin LVM:n ja YM:n yhteistyönä maankäyttö- ja liikennefoorumi (MaaLi -foorumi) edistämään maankäytön suunnittelun sekä liikennejärjestelmäsuunnittelun prosessien lähentymistä ja vuoropuhelua. Foorumiin nimettiin yhteensä 16 jäsentä ministeriöistä, kunnista, maakunnan liitoista, korkeakouluista sekä kuntaliitosta sekä neljä sihteeriä LVM:stä ja YM:stä. Foorumin toimikausi päättyy vuoden 2011 lopussa.
		2010	ERA17-toimintaohjelman liikkumiseen liittyvät toimenpidekokonaisuudet: <ul style="list-style-type: none"> • Liikenteen suunnittelun ja kaavoituksen parempi yhteistyö. • Kestävä liikkuminen suunnittelun lähtökohdaksi, joka sisältää tavoitteen velvoittaa kunnat laatimaan kestävän liikkumisen suunnitelmat liikennejärjestelmän ja maankäytön suunnittelun lähtökohdaksi. • Liikkumisvyöhykkeet ohjaavat maankäytön ja liikkumisen suunnittelua. • Liikkumisen taloudellinen ja tiedollinen ohjaus, joka sisältää liikkumisen ohjaukseen, älykkäiden liikennepalveluiden kehittämiseen, joukkoliikenteen palvelutason parantamiseen ja henkilöauton käytön rajoittamiseen liittyviä toimenpiteitä. Linkki http://era17.fi/
Laatua rakentamiseen			
Toimenpide-ehdotus	Vastuutaho	Aikataulu	Tilanne
Kehitetään rakentamisen materiaali- ja energiatehokkuus-tavoitteita	YM, TEM, Motiva, VTT, kunnat, Kuntaliitto, rakennusalan järjestöt	2009-2013	SYKE:n passiivienergiatalohanke Viikissä (Ekotalo SYNERGIA): <ul style="list-style-type: none"> • Hanke käynnistettiin kesällä 2009; suunnittelukilpailu, joka pyritään ratkaisemaan joulukuussa 2010. • Rakennuksessa on sekä toimisto- että laboratoriotilaa ja sen on määrä valmistua vuonna 2013. • Toimii pilottina uuden aikakauden toimistorakennuksille. • Senaatti-kiinteistöllä on rinnakkaishanke, jossa kehitetään Senaatin omaa strategiaa ja käytäntöjä. Linkki www.ymparisto.fi/ekotoimitalo
		2010	Talonrakentamisen materiaalitehokkuuden esteet

			-selvitys: <ul style="list-style-type: none"> • Hankkeen tavoitteena selvittää rakentamisen materiaalitehokkuuteen liittyviä esteitä ja tehdä ehdotuksia kehittämistoimenpiteiksi. • Hankkeen konsultiksi valittiin FCG Finnish Consulting Group Oy, joka tekee yhteistyötä Ekoleima Ay:n kanssa. • Hankkeen raportti valmistuu syksyllä 2010.
Kehitetään ja lisätään rakennusalan koulutusta materiaali- ja energiatehokkuutta lisäävistä ratkaisuista sekä puun käytöstä rakentamisessa	YM, OKM, TEM, Motiva, rakennusala		–
Edistetään ympäristöä säästävää korjausrakentamista sekä suunnataan taloudellista tukea rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnostamiseen	YM, TEM, OM		Ympäristöä säästävän korjausrakentamisen tueksi YM myöntää avustusta pientaloille laiteinvestointeja ja kaukolämmön liittymismaksua varten, kun asunnon lämmitysjärjestelmä uusitaan päästöttömällä tai vähäpäästöisellä järjestelmällä. YM:llä on useita rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnostamisen tukia, kuten alueellisten ympäristökeskusten rakennusperinnönhoitoavustus, Museoviraston entistämisyavustus suojelluille kohteille ja Kotiseutuliiton seurantalovavustus.
Kehitetään rakentamisen, suunnittelun ja rakennuttamisen laatujärjestelmiä sekä pidennetään rakennusten takuuajkoja	rakennusalan järjestöt ja rakennuttajat		–
Edistetään uusien tuote- palvelukonseptien kehittämistä rakennusten ympäristömyötäisten ratkaisujen käyttöönottamiseksi sekä rakennuksiin liittyvien ympäristökysymysten hallintaa	YM, rakennusalan järjestöt ja yritykset		–

Edistetään tarpeettoman korkeiden huonelämpötilojen alentamista, ilmanvaihdon ja jäähdytyksen energiatehokkuutta sekä energiatehokkaiden automaatiosovellusten käyttöönottoa	YM, TEM, rakennusalan järjestöt ja yritykset		–
Selvitetään olemassa olevien vapaa-ajan asuntojen vuokrausta ja muita niiden tehokasta käyttöä edistäviä toimia	YM, VM	2006-2010	Vapaa-ajan asumisen ekotehokkuus (VAPET) -hanke: <ul style="list-style-type: none"> • Projektin yleisenä tarkoituksena vapaa-ajan asumisen ekotehokkuuden edistäminen. • Mökkeilijät olivat kiinnostuneita rakennus- ja korjauspalveluiden lisäksi kuljetus- ja terveydenhuoltopalvelujen kehittämisestä, etätyöstä sekä vakioteholämmityksen ja pakkaskestävän vesihuollon järjestämisestä. • Hankkeen loppuraportti http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=355392&lan=fi&clan=fi
Liikkuminen raiteilleen			
Toimenpide-ehdotus	Vastuutaho	Aikataulu	Tilanne
Otetaan käyttöön hiilidioksidiperusteinen ajoneuvovero	VM, LVM	2007	Suomessa toteutettiin vuonna 2007 autoverouudistus, joka tuli voimaan vuoden 2008 alusta. Henkilöautojen autoveroprosentti porrastettiin uudistuksessa vastaamaan auton ominaispäästöjä (CO ₂ /km). Vuoden 2007 loppupuolella toteutetussa ajoneuvoverolain uudistuksessa myös ajoneuvoveron perusosa porrastettiin auton hiilidioksidipäästöjen mukaisesti. Uudistus tuli voimaan vuonna 2010. Linkki http://www.ake.fi/AKE/Verotus/Ajoneuvovero/Ymparistöperusteinen+ajoneuvovero.htm
Parannetaan joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja uusiutuvien energialähteiden käyttöä polttoaineena kustannustehokkaasti taloudellisin ohjaukskeinoin	VM, LVM, Kuntaliitto, kunnat yhdessä palvelujen tarjoajien kanssa	2007 2008- 2009	Biopolttoainelainsäädäntö 2007; tavoitteena 5,75 %:n vähimmäisosuus biopolttoaineen tarjonnassa vuonna 2010. LVM käynnisti v. 2008 laajan, Tulevaisuuden joukkoliikennekaupungit -hankkeen, jossa kaupunkiseutuja kannustetaan kohottamaan joukkoliikenteen statusta ja markkinaosuuksia. Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennettä on

			vuodesta 2009 alkaen ryhdytty tukemaan myös taloudellisesti (ns. suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki).
Kehitetään paikannukseen ja telematiikkaan perustuvia järjestelmiä, joita voidaan käyttää hyväksi mm. liikenteen maksujärjestelmien kehittämisessä	VM, LVM, Tiehallinto, tutkimuslaitokset	2007-2010	<p>Älykäs liikenne (ÄLLI) -ohjelma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liikenneviraston koordinoima LVM:n hallinnonalan ja kuntasektorin yhteinen älykkään liikenteen kehittämisohjelma. • Tutkii ja kehittää tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäviä kansallisesti yhteen toimivia, asiakaslähtöisiä ja kansainvälisesti kiinnostavia liikenteen ja liikkumisen palveluja. • Yksi ohjelman tavoitteista on liikenteen päästöjen vähentäminen uuden teknologian ratkaisulla. <p>Linkki http://alliohjelma.info/</p>
Toimitaan aktiivisesti sen puolesta, että lentoliikenteen taloudellisista ohjauskeinoista päästäisiin globaaliin ratkaisuun	VM, LVM, Ilmailulaitos	2012	<p>Lentoliikenteen päästökauppa aloitetaan kaikilla EU:n sisäisillä sekä EU:n ja kolmansien maiden välisillä reiteillä vuonna 2012. Päästökauppa koskee kaikkia EU:n alueelta lähteviä ja sinne saapuvia koneita. Suomen vastuulla on hallinnoida 25 lentoyhtiön päästöoikeuksien jakamista.</p> <p>Linkki http://www.lvm.fi/web/fi/tiedote/view/1094984</p>
Kehitetään liikenneväyläinvestointien vaikutusarviointia ja kustannus-hyötytarkastelua liikkumisen terveys- ja hyvinvointivaikutukset enemmän huomioon ottavaksi	LVM, YM, väylälaitokset		–
Selvitetään vety- ja kaasubussien käyttöönoton edistämismahdollisuuksia, edistetään biokaasun ja muiden vaihtoehtoisten polttoaineiden käyttöä	LVM, TEM, VM, Tekes, Motiva, Kuntaliitto ja kunnat	2009 2011	<p>Maakaasun ja muiden vaihtoehtoisten polttoaineiden käyttöä on pyritty edistämään poistamalla verotuksellisia ja muita rakenteellisia esteitä. Vetyteknologian käyttöönotossa liikenteessä ei ole Suomessa edistytty.</p> <p>HKL aloitti hybridibussikokeilun keväällä 2009.</p> <p>Kaasubussien osuus Helsingin seudun bussiliikenteestä on noin 10 %. Kaasukäyttöisen bussikaluston määrää ei ole voitu vähään aikaan kasvattaa, johon merkittävimpänä syynä on ollut maakaasujoneuvojen käyttökielto Kampin terminaalissa. Kaasuntoimittaja Gasum on</p>

			ryhtymässä toimittamaan biokaasua maakaasuverkostoon vuoden 2011 alusta lähtien, jolloin maakaasuautojen CO2-päästöt saadaan vähennettyä arviolta alle kolmannekseen nykyisistä arvoista.
Edistetään uusien palvelukonseptien käyttöönottoa (mm. matkailu-, liikkumis- ja pyöräilykeskukset, autojen yhteiskäyttö, kimpakyydit, työsuhdematkalippu)	LVM ja muut ministeriöt, lääninhallitukset, Kuntaliitto, kunnat, HSY, yritykset, työnantajat, Motiva	2006 2008	Työsuhdematkalipun käyttöönotto vuoden 2006 alusta. LVM teetti vuosina 2007–2008 selvityksen liikkumisen ohjauksen organisoimisesta Suomessa (Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 27/2008). Selvityksen mukaan liikkumisen palvelukeskuksia tarvittaisiin Suomessa sekä valtakunnallisella että seudullisella tasolla. Seudullisella tasolla liikkumisen ohjauksen tarvetta olisi ainakin neljällä suurimmalla kaupunkiseudulla.
Parannetaan kevyen liikenteen käytön edellytyksiä kehittämällä turvallisia, esteettömiä ja viihtyisiä kevyen liikenteen väyliä	LVM, YM, kunnat, Tiehallinto ja palvelujen tarjoajat	2010- 2010 2011	<p>Kevyen liikenteen toimintalinjojen laatimistyö Suomessa vireillä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kävely- ja pyöräilypolitiikka Euroopassa - selvitys taustana Suomen toimintalinjatyölle. • Tavoitteena kävelyn ja pyöräilyn edistäminen yhdessä joukkoliikenteen edistämisen kanssa. • Suomen käynnistyvässä toimintalinjatyössä kriittistä varmistaa resurssit kävely- ja pyöräilypolitiikan jatkuvalla edistämiseksi. <p>Linkki http://www.lvm.fi/web/fi/julkaisu/view/1157653</p> <p>YM järjesti syksyllä 2010 teemaseminaarin, jossa esiteltiin käytännön esimerkkejä arkiliikuntaan innostavista kävely- ja pyöräily-ympäristöistä. Tässä yhteydessä oli voimakkaasti esillä myös esteettömyysnäkökulma.</p> <p>YM ohjaa parhaillaan hanketta "Turvallisuus rakennetun ympäristön suunnittelussa", jonka tavoitteena on aiheeseen liittyvän hajanaisen tiedon kokoaminen ja käsikirjan rakentaminen verkkoon vuonna 2011. Käsikirjaan tulee mm. sivusto "Liikenneturvallinen elinympäristö", jossa esteettömyys on yhtenä näkökulmana. Hankkeessa on mukana myös mm. Kuntaliitto ja eri ministeriöitä.</p>
Liikennepalvelujen ostajat edellyttävät palvelujen tarjoajilta ympäristöjärjestelmiä ja muita	LVM, kunnat, elinkeinoelämä, kuljetusyritykset		–

ympäristömyötäisiä toimenpiteitä			
Pelloilta pöytään kestävästi			
Toimenpide-ehdotus	Vastuutaho	Aikataulu	Tilanne
Kehitetään maatalouden ympäristötukijärjestelmää sopimuskaudella 2007-2013 aiempaa tehokkaammaksi, ympäristötuen tasoa nostetaan 30 miljoonalla eurolla	MMM, YM, MTK ry, SLC rf, maatalouden neuvonta- ja ympäristöjärjestöt	2007-2013	<p>Sopimuskauden 2007-2013 ympäristötukijärjestelmään lisätyt kolme uutta erityistukisopimusta</p> <ul style="list-style-type: none"> ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen lietelannan sijoittaminen peltoon turvelpeltojen pitkäaikainen nurmiviljely vähentävät maatalouden vesistökuormitusta ja kasvihuonekaasupäästöjä. <p>Maatalouden ympäristötukijärjestelmää täydentää vuonna 2008 käyttöön otettu ei-tuotannollisten investointien tukijärjestelmä, jonka tavoitteena on edistää monivaikutteisten kosteikkojen perustamista ja arvokkaiden perinnebiotooppien kunnostamista.</p> <p>Leader -toimintatavan kautta ympäristötukea voidaan myöntää rekisteröidyille yhdistyksille muutamissa erityistukisopimuksissa.</p> <p>Ohjelmakaudella 2007-2013 ympäristötuen saannin ehtona on täydentävien ehtojen noudattaminen. Täydentävät ehdot muodostuvat hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimuksista (mm. viljelykiertovaatimus, maaperän suojeleminen eroosiolta, pysyvän laitumen hoito- ja säilyttämisvelvollisuus) sekä lakisääteisistä hoitovaatimuksista (mm. kansanterveyteen sekä eläinten ja kasvien terveyteen liittyvät hoitovaatimukset, eläinten hyvinvointiin liittyvät hoitovaatimukset). Kaikkien ympäristötukeen sitoutuvien viljelijöiden on myös noudatettava lannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden käyttöä koskevia vähimmäisvaatimuksia ilman korvausta.</p> <p>Linkki http://www.mavi.fi/fi/index/viljelijatuet/maataloudenymparistotuki.html</p>
Selvitetään tarpeet ja mahdollisuudet vähentää keinolannoitteiden ja torjunta-aiheiden käyttöä taloudellisten ohjauskeinojen	VM, MMM, YM	2007	<p>Verotukseen perustuva ohjaus maatalouden ravinnepäästöjen rajoittamisessa -selvitys</p> <ul style="list-style-type: none"> YM:n koordinoima, projektissa osallisena asiantuntijoita SYKE:stä ja MTT:stä. Selvityksessä tarkasteltiin maatalouden ravinnekuormitukseen kohdistuvan ohjauksen keskeisiä ongelmia ja pohdittiin mahdollisen lannoiteveron vaikutuksia.

		2009-2012	<p>elintarvikeketjussa sekä osallistua vastuullisuuden sisällön rakentamiseen yhteistyössä sidosryhmien kanssa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Esimerkkituotteille ja niiden tuotantoketjuille laadittiin kriteerit ja mittarit yrityksen vastuullisen toiminnan kehittämisen näkökulmasta. <p>Linkki http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=201469</p> <p>Elintarvikeketjun vastuullisuus -hankkeen jatko (2009-2012):</p> <p>WP1: Elintarvikeketjun vastuullisuuden määrittely ja mittaaminen: tuotantoketjunäkökulman ja sidosryhmä-lähtöisyyden integrointi (2009-2012) WP2: Elintarvikeyritysten vastuulliset toimintatavat: konsepti vastuullisuuden kehittämiseksi globaaleissa elintarvikeketjuissa (01/2009-12/2011) WP3. Ruoankulutustrendien vastuullisuuskytkennät ja mahdollisuudet ruokatalouden kokonaiskestävyyden ohjaamiseen yhteiskunnan ja elintarviketalouden yritysten tuotekehityksen kannalta edullisella tavalla TrendFoodEnvi (07/2009-06/2012)</p> <p>Linkki https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/elintarvikeketjut/vastuullinenelintarviketalous/foodchaincsr</p>
Tehostetaan alkoholin kokonaiskulutuksen vähentämiseen tähtääviä toimenpiteitä	STM	2010	Lakialoite koskien alkoholin mielikuvamainonnan rajoittamista. STM:n työryhmä selvitti keväällä 2010 mahdollisuutta rajoittaa alkoholimainontaa niin, että tuotteista voisi antaa pelkkiä tuotetietoja. Työryhmän enemmistön mukaan mielikuvamainonnan rajoitukset eivät ole tarpeen, koska ne eivät välttämättä vähentäisi lasten ja nuorten altistumista alkoholin mainonnalle.
Hyvinvointia työhön ja vapaa-aikaan			
Toimenpide-ehdotus	Vastuutaho	Aikataulu	Tilanne
Edistetään yrittäjyyttä ja työmahdollisuuksia erityisesti ekotehokkaisiin tuotteisiin ja palveluihin perustuvilla aloilla	TM, YM, TEM		–

<p>Edistetään etätyötä mm. tukemalla organisaatio- ja johtamiskulttuurin muutosta etätyön mahdollistavaan suuntaan</p>	<p>TM, LVM, työmarkkinaosa puolet</p>	<p>2007 2009 2010</p>	<p>TEM:n Etätyöopas työnantajille v. 2007.</p> <p>TEM:n v. 2009 julkaisema raportti ”Työelämän laadulla parempaa jaksamista – Kuinka etätyö voi auttaa?”</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raportissa on esitetty suosituksia ja ohjeita etätyön huolelliseen suunnitteluun ja toteutukseen sekä erityisesti työnantajälhtöisen etätyön käyttöönoton malli. • Jatkotoimenpiteenä selvityksen tekijät esittävät kansallisen etätyökampanjan käynnistämistä. <p>Linkki http://www.tem.fi/?C=97983&s=2684&xmid=4123</p> <p>Pielisen Karjalan Kehittämiskeskus Oy:n ylläpitämä e-work -sivusto, joka on etä- ja e-työhön keskittyvä tiedonvälityskanava.</p> <p>Linkki http://www.ework.fi/</p>
<p>Kaikille yli 50 hengen työpaikoille ympäristöjärjestelmät vuoteen 2015 mennessä</p>	<p>YM, julkisyhteisöt, yritykset, ympäristöjärjestöt, toimialajärjestöt</p>	<p>2010</p>	<p>YKETU -hanke: Ympäristöjärjestelmillä kestävä tuottavuutta -loppuraportti. Raportissa kuvataan mm. käytössä olevat ympäristöjärjestelmätyön menetelmäkehitykset, joista kukin organisaatio voi ottaa käyttöön omalle toiminnalleen soveltuvan ja täydentää niitä tarvittaessa vaiheittain.</p> <p>Linkki http://www.environment.fi/default.asp?contentid=353459&lan=fi&clan=fi</p>
<p>Lisätään ympäristömyötäisen vapaa-ajanvieton harrastusmahdollisuuksia ja arvostusta mm. hyödyntämällä paikallisia mahdollisuuksia ja lisäämällä maaseutuelinkeinojen monipuolisuutta sekä pienimuotoista yritystoimintaa</p>	<p>MMM, Metsähallitus, YM, TEM, OKM, kunnat, Kuntaliitto, paikalliset yritykset, järjestöt</p>	<p>2010-2011</p>	<p>VNP maaseudun kehittämisestä 2010-2011 sekä maaseutupoliittinen toimenpideohjelma 2010-2011 valmisteilla TEM:ssä: Tavoitteena mm. maaseudun elinkeinotoiminnan vahvistaminen vihreän talouden mahdollisuuksia hyödyntämällä</p> <p>Linkki http://www.tem.fi/index.phtml?s=2169</p>
<p>Edistetään kirjastojen ylläpitoa ja käyttöä sekä muita tuotteiden yhteiskäyttömuotoja</p>	<p>OKM, kunnat, yksityiset palveluntarjoajat, järjestöt</p>		<p>–</p>
<p>Laaditaan</p>	<p>OKM, YM</p>		<p>–</p>

ympäristökriteerit julkiselle vapaa-ajan toiminnan ja liikuntapaikkojen rahoitukselle			
Julkinen sektori esikuvaksi			
Toimenpide-ehdotus	Vastuutaho	Aikataulu	Tilanne
Kestävät hankinnat esite	YM	Kevät 2009	Päätäjille ja hankinnoista vastaaville (3000) lähti keväällä 2009 esite kestävästä hankinnoista.
Otetaan valtion hankintastrategiassa kehittämiskohteeksi ympäristönäkökoh- tien sisällyttäminen hankintoihin	VM	2008	Valtion hankintastrategia http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/08_muut_julkaisut/20091008Valtio/Valtion_hankintastrategia.pdf
Otetaan käyttöön ympäristöjärjestel- mät tai -ohjelmat valtionhallinnossa	Valtion keskushallinto, kunnat	2010	YKETU -hanke: Ympäristöjärjestelmillä kestävä tuottavuutta -loppuraportti. YKETU-hankeessa ehdotettiin valtiokonsernitasolla ympäristöjärjestelmien koordinaatio- ja tuki -toimintoa, joka koostuisi seuraavista toimista: <ul style="list-style-type: none"> • ympäristöjärjestelmäkoordinaattorin asettaminen • ympäristöjärjestelmäverkoston perustaminen • palvelusivuston perustaminen ympäristöjärjestelmätyön tueksi. <p>Toistaiseksi ehdotukset ovat toteuttamatta.</p>
Tehdään ehdotukset lainsäädäntötoimiksi, joilla veloitetaan asettamaan energiansäästöavoite sekä -suunnitelma	TEM	2010	VNP energiatehokkuustoimenpiteistä (4.2.2010) http://www.tem.fi/files/26026/ETT-periaatepaatos - 260110 (2) (2).pdf Puitelaki ja asetukset julkisyhteisöjen energiatehokkuudesta ovat valmisteilla.
Valmistellaan valtion myöntämiin avustuksiin ja tukiin kestävyyskriteerit	YM (RYMO), OKM, MMM	2010	Selvitteillä
Tehdään valtion keskushallinnon omistamissa tai vuokraamissa rakennuksissa energiakatselmus, ryhdytään säästötoimiin, energiatehokkuusluokka sisääntuloaulassa, sähkö uusiutuvilla energialähteillä	Valtion keskushallinto	2009-2010	TEM laatii vuoden 2010 loppuun mennessä energiatehokkuussuunnitelman, joka palvelee mallina muita valtion organisaatioita ja kuntia. Muiden hallinnonalojen suunnitelmat valmistuvat vuoden 2012 aikana.

<p>Ohjeistetaan valtionhallintoa vähentämään matkustamista sekä korvaamaan kokouksia video- ja neuvottelutekniikalla. Lisäksi laaditaan selvitys ympäristön ja talouden kannalta käyttökelpoisista malleista kompensoida kansainvälisistä lentomatkoista aiheutuvat kasvihuonekaasupäästöt.</p>	<p>VM, YM</p>	<p>2009</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Valtion hankintastrategiassa sekä matkustusstrategiassa painotetaan, että ympäristökuormitusta vähennetään matkustusmäärää vähentämällä sekä matkustustarvetta vähentävien ja poistavien teknisten ratkaisujen käyttöä lisäämällä. 2. Selvitys ympäristön ja talouden kannalta käyttökelpoisista malleista kompensoida kansainvälisistä lentomatkoista aiheutuvat kasvihuonekaasupäästöt tekemättä.
<p>Keskitetään hankintojen ympäristöosaamista johonkin olemassa olevaan asiantuntijaorganisaatioon ja luodaan mm. maksuton internet-pohjainen tietopankki</p>	<p>YM, Kuntaliitto</p>	<p>2010</p>	<p>Toimintasuunnitelma ekotietopankista valmis, neuvotteluja eri organisaatioiden ja ministeriöiden kanssa käydään parhaillaan. Mahdollinen sijoitusorganisaatio on Motiva Oy, mutta rahoitus on auki.</p>
<p>Lisätään julkisista ravintopalveluista vastaavien osaamista ohjeistuksella ja neuvonnalla, vakiinnutetaan ruokapalvelujen neuvontapalvelu, kehitetään ympäristöpassi</p>	<p>MMM, YM</p>	<p>2010</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. EkoCentria valmistelee Ympäristöpussia, joka valmistuu vuoden 2010 aikana. 2. FCG Efeko on valmistellut elintarvikehankintojen ohjeistuksen. Ohjeistus on linkissä http://hosted.kuntaliitto.fi/intra/julkaisut/pdf/p20100621082807913.pdf 3. Ruokapalvelujen neuvontapalveluja ei ole vielä vakiinnutettu.
<p>Perustetaan ympäristöteknologia hankintojen help desk</p>	<p>TEM, YM, SITRA</p>	<p>2008</p>	<p>Käynnistetty syksyllä 2008 pilottina, vuoden 2010 loppupuolella arvioidaan jatko. Linkki http://www.motivanhankintapalvelu.fi/</p>
<p>Kehitetään rahoitusmalli kysyntälähtöisten materiaali- ja energiatehokkaiden innovaatioiden kehittämiseksi</p>	<p>TEKES</p>	<p>2009</p>	<p>TEKES on ottanut käyttöön julkisten hankintojen rahoitustyökalun. Rahoitusta voi saada hankinnan suunnitteluun ja osaamisen hankkimiseen sekä hankinnan sisältämään tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan.</p>

		2000-2009	<ul style="list-style-type: none"> Resurssitehokkaat tuotantoteknologiat ja palvelut <p>Tekesin rahoitus energia- ja ympäristötavoitteita sisältäviin hankkeisiin on kaksinkertaistunut 2000-luvulla. Vuonna 2009 ympäristöinnovaatioiden kokonaisrahoitus oli 230 M€, mikä on reilut 40 % Tekesin koko myöntövaltuudesta. Rahoitusta on näin voitu suunnata pitkäjänteisesti ympäristöteknologioiden kehittämiseen.</p> <p>Ympäristöinnovaatioita edistetään myös TEM:n tulosohjauksessa olevan osaamiskeskusohjelman (OSKE) kautta:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ympäristöteknologiaklusteri (engl. Finnish cleantech cluster) on yksi osaamiskeskusohjelman 13 osaamisklusterista. Klusterin muodostavat neljä Suomen merkittävintä ympäristöalan osaamiskeskittymää: Kuopio, Lahti, Oulu ja Uusimaa. Yhteensä klusteri kattaa 60 % Suomen ympäristöliiketoiminnasta ja 80 % tutkimuksesta ja siinä on mukana yli 300 kotimaista yritystä sekä merkittävimmät tutkimuslaitokset. Klusterin toiminnan tärkeimmät rahoittajat ovat TEM ja osallistuvat alueet, yritysrahoitus, Tekes-rahoitus, UM:n rahoitus sekä erityisesti EU:n suora ja rakennerahoitus.
Edistetään uusien tuote-palveluinnovaatioiden käyttöönottoa yhteistyössä potentiaalisten palveluntarjoajien ja käyttäjien kanssa	TEM, YM, STM		<p>Monissa Tekesin energia- ja ympäristöalueen ohjelmissa palveluiden kehittäminen on yhtenä painopistealueena ja toimijoita on aktivoitu kehitystyöhön. Esimerkiksi ClimBus -ohjelmassa on kehitetty päästökauppaan sekä kotitalouksien automaattiseen sähköluentaan liittyviä palveluja. Tekesin palveluihin keskittyvä Serve -ohjelma on nostanut energiasektorin yhdeksi painoalueeksi ja tavoitteena on yrityshankkeiden lisäksi käynnistää myös alan julkista tutkimusta.</p>
Sovelletaan julkisissa hankinnoissa teknologian hankintaohjelmia	TEM ja YM	2008	<p>Suomeen perustettu kokeiluna "help desk", joka koordinoi teknologian hankintaohjelmia ja ympäristöteknologiahankintoja. Se kehittää yhdessä yritysten sekä julkisten toimijoiden kanssa uusia toimintamalleja sekä energia- ja materiaalitehokkaita ratkaisuja. (ks. kohta Julkinen sektori esikuvaksi)</p>
Edistetään ympäristöteknolo-	YM, TEM, SYKE, teollisuus,		<p>Ei tiedossa TEM:n puolelta tähän suoraan liittyvää toimenpidettä.</p>

gian käyttöönottoa tukemalla pk-yritysten edellytyksiä soveltaa parasta teknologiaa	tutkimuslaitokset ja konsultit		Ympäristöjärjestelmien käyttöönotto ja sen tukeminen PK -yrityksissä (Ekokompassi, EcoStart) sekä mahdollisesti käyttöön laajemmin myöhemmässä vaiheessa tuleva ympäristöteknologian testaustulosten todentaminen tukevat kuitenkin osaltaan tätä tavoitetta.
Selvitetään kehitysyhteistyössä mahdollisuutta aloittaa maaseudulle soveltuvia teknologiaohjelmia	UM, TEM, YM, Tekes		–

Arvot, tiedot ja taidot

Toimenpide-ehdotus	Vastuutaho	Aikataulu	Tilanne
Perustetaan "päättäjien kestävän kehityksen foorumi/akatemia/kurssi"	Sitra, SYKE, YM, TEM, MMM, OKM, Tekes, Suomen Akatemia, ympäristöjärjestöt		Sitra on ollut vaikuttamassa ennakkointifoorumin käynnistämiseen ja elinkeinoelämän ympäristöfoorumin perustamiseen. Näissä hankkeissa on samoja elementtejä kestävän kehityksen akatemian kanssa. Kuitenkaan laajemman kestävän kehityksen akatemian perustamiseksi ei ole tehty aloitetta.
Tuetaan kestävästä kehitystä edistävien koulutus- ja kasvatustavoitteiden konkretisoitumista mm. oppimateriaalia kehittämällä. Tehdään selvitys ja arviointi kestävästä kehitykseen liittyvästä kasvatuksesta, koulutuksesta ja tutkimuksesta.	OKM, OPH, Suomen Akatemia, Sitra, korkeakoulut	2006	<p>OPH:n laatimissa opetussuunnitelmien perusteissa on määritelty tavoitteet ja keskeiset sisällöt kestävästä kehityksestä edistämiseksi oppilaitoksissa. OPH on parhaillaan arvioimassa aihekokonaisuuskohteiden toteutumista. Kestävä kehitys on yksi aihekokonaisuuskohteista. Arviointiraportti valmistuu 2011. OPH on tukenut koulujen keke -työtä hankkeilla, koulutuksella ja tukimateriaaleilla. OPH ylläpitää kestävästä kehityksestä verkkoaluetta, jossa on mm. teema "Ympäristötietoiseksi kuluttajaksi" tehtävien.</p> <p>OKM on rahoittanut (2006-2009) Åbo Akademin täydennyskoulutuskeskuksen kestävästä kehityksestä edistävää koulutusta koordinoivaa projektia.</p> <p>Esimerkkejä OKM:n tuella korkeakoulujen ja muiden alan asiantuntijoiden yhteistyönä tehdyistä julkaisuista kestävästä kehityksestä edistämiseksi korkeakouluissa:</p> <p>Kaivola, T. & L. Rohweder (2007; eds.) Towards Sustainable Development in Higher Education. Reflections. Publications of the Ministry of Education 2007:6. http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/opm06.pdf</p> <p>Rohweder, L. & A. Virtanen (2008; toim.) Kohti</p>

			<p>kestävää kehitystä. Pedagoginen lähestymistapa. Opetusministeriön julkaisuja 2008:3. http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm03.pdf</p> <p>Rohweder, L. & Virtanen, A. (toim.) (2008) Learning for a Sustainable Future. Innovative Solutions from the Baltic Sea Region. Baltic University Press. http://www.balticuniv.uu.se/pdf/LearningSD.pdf</p> <p>Virtanen, A. & T. Kaivola (2009; toim.) Globaalivastuu ja kestävä kehitys koulutuksessa. Kehittämisen ja seurannan tietopohja. Opetusministeriön julkaisuja 2009: 56. http://www.minedu.fi//OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm56.pdf</p> <p>Takala, A. (2009) Tekniikan korkeakoulutus- Ihmisten ja ympäristön hyväksi. TEKin raportti.</p>
<p>Tuetaan OKM:n ja YM:n kehittämishankkeilla nuorten aktiivista kansalaisuutta sekä etsitään toimintamallia ympäristövastuulliselle ajattelulle nuorityössä</p>	<p>OKM, OPH, YM, Suomen Akatemia, Sitra, korkeakoulut</p>		<p>–</p>
<p>Kannustetaan ja tuetaan päiväkoteja ja oppilaitoksia kehittämään ympäristöasioiden hoitoa esim. ympäristöjärjestelmän tai -sertifikaatin avulla</p>	<p>OKM, OPH, YM, SYKE, ympäristökeskukset ja -järjestöt</p>		<p>OPH on rahoittanut ja ollut asiantuntemuksellaan mukana koulujen ja oppilaitosten ympäristöjärjestelmien kehittämisessä. OPH on rahoittanut mm. Suomen Ympäristökasvatuksen Seuraa, joka hallinnoi Vihreä lippu-ohjelmaa, sekä OKKA -säätiötä, joka kehittää ja hallinnoi koulujen ja oppilaitosten sertifikaattia. OPH markkinoi Vihreä lippu -ohjelmaa ja kestävän kehityksen kriteereitä ja sertifiointia oppilaitoksille.</p> <p>Esimerkiksi Helsinki on tukenut kouluja laatimaan omia ympäristöohjelmia ja nykyään Helsingin jokaisella koululla ja oppilaitoksella on oma ympäristöohjelma.</p> <p>Vihreä lippu -ohjelma</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kestävän kehityksen työkalu päiväkodeille, kouluille ja oppilaitoksille. • Osa kansainvälistä Eco-Schools -ohjelmaa, joka toimii lähes kaikissa Euroopan maissa ja on laajenemassa muihin maanosiin.

			<ul style="list-style-type: none"> Vihreä lippu -ohjelmassa toimi Suomessa vuoden 2010 alussa yli 250 päiväkotia, koulua, oppilaitosta ja muuta osallistujaa, joista lipun käyttöoikeuden saaneita oli reilu 180. <p>Linkki http://www.vihrealippu.fi</p>
Käynnistetään viestintäkampanjoita, joilla parannetaan kuluttajien valmiuksia ja halukkuutta tehdä kestävyttä edistäviä valintoja	TEM, OKM, YM, LVM, ELY-keskukset ja kunnat, ympäristöjärjestöt, kuluttajajärjestöt	2007-2009 2005-2008	<p>Suomen Kuluttajaliiton Eettisyys esiin -kampanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hankkeen tarkoituksena oli tarjota kuluttajille ennen kaikkea luotettavaa tietoa eettisen kuluttamisen moninaisiin kysymyksiin. Internet-sivusto (www.eettinervalinta.fi), johon kerätään Suomessa tuotettua tietoa eettisestä ja ympäristöystävällisestä kuluttamisesta. Eettisyys esiin! -kirja (2009) ladattavissa Suomen Kuluttajaliiton sivuilla <p>Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy:n Uusi elämä -hanke (2005-2008)</p> <ul style="list-style-type: none"> Hankkeessa edistettiin luonnonvarojen säästöä ja kestävää kulutusta; erityisesti keskityttiin uudelleenkäyttöön sekä kohtuullisuuteen. Hankkeen puitteissa järjestettiin tapahtumia ja tuotettiin näyttelyitä, oppaita ja muita ympäristökasvatuksen materiaaleja; mm. Uudelleenkäytettävää - Uuskasutatav - Reusable -kirja valmistui tammikuussa 2008. <p>Linkki http://www.kierratyskeskus.fi/hankkeet/uusi_elama</p>
Selvitetään mainonnan haitallisia vaikutuksia kestävän kulutuksen kannalta sekä keinoja niiden vähentämiseksi	YM, Kuluttajasiames/Kuluttajavirasto, Mainonnan eettinen neuvosto, Mainonnan neuvottelukunta	2006 2008-2011	<p>Witikkala Jenni 2006: "Elämä on" Mainonnan ympäristövaikutukset, Pro gradu -tutkielma</p> <p>Kuluttajavirasto sopii TEM:n kanssa painopisteistä, joiden valvontaan, kehittämiseen ja viestintään panostetaan erityisesti. Vuosien 2008-2011 painopisteenä on mm. ympäristömarkkinointi.</p>
Tehostetaan ELY-keskusten toimintaa kestävää kulutusta ja tuotantoa tukevassa kasvatuksessa ja verkostoinnissa siten, että ne koordinoivat ja kehittävät keskeisten toimijoiden	OKM ja YM, OPH, MMM, MH, ympäristökeskukset, ympäristöjärjestöt, kuluttajajärjestöt	2005	<p>KULTU-ohjelman toimeenpanon ensimmäisenä vaiheena toteutettiin syksyllä 2005 OPM:n ja YM:n yhteisaloitteesta ympäristökasvatustoimijoiden alueellisten kuulemistilaisuuksien (yht.13) sarja (Maakuntaralli). Tulokset kirjattiin julkaisuksi "Kasvata, ennaltaehkäise, valvo, korjaa. Alueellisen ympäristökasvatusyhteistyön kehittämissuunnitelma" (Kiiskinen A-L & Karjalainen J. Suomen ympäristö 47/2006, Keski-Suomen ympäristökeskus, 90 s.) Julkaisu loi linjat</p>

yhteistyötä. Verkostosta vastaavat opetus- ja ympäristöhallinto yhdessä.		2006	alueyhteistyölle. Alueverkostojen kokoamista on rahoitettu vuodesta 2006 lähtien YM:n/Keski-Suomen ELY -keskuksen ympäristökasvatushankeavustuksilla ja OKM:n hankerahoituksilla.
		2006	Vuodesta 2006 lähtien Keski-Suomen ELY -keskus on koonnut yhdessä Suomen ympäristökasvatuksen seuran kanssa yhteenvetoraportin alueellisen yhteistyön etenemisestä ja tilanteesta. Raportti toimii seurantana, kannustajana ja yhteisenä tietopankkina. Raportointi osoittaa, että kaikki KULTU-ohjelmassa mainitut tahot ovat mukana ja lisäksi suuri joukko muita toimijoita.
		2011	Luonnos ehdotukseksi "Ympäristökasvatuksen ja kestävän kehityksen kasvatuksen yhteistyön järjestäminen Suomessa 1.1.2011-31.5.2017" on parhaillaan laajalla täydennys- ja kommenttikierroksella ja valmistuu vuoden 2011 alkupuolella. Käyttöönottoon tarvitaan ministeriöiden vahvistus ja toimeenpano-ohje. Opetushallinto on satsannut alueellisen ympäristökasvatusyhteistyön jatkuvuuteen mm. Nuorisokeskusten rahoituksen ja tulosohjauksen kautta. Ympäristöhallinnon puolella kaikissa ELY -keskuksissa on ympäristökasvatuksen yhteys-/vastuuhenkilö.

Suomella aktiivinen kansainvälinen rooli

Toimenpide-ehdotus	Vastuutaho	Aikataulu	Tilanne
Edistetään kehitysyhteistyössä ja kauppapolitiikassa kestäviä kulutus- ja tuotantotapoja tukevien ja köyhyyden poistamiseen tähtäävien toimintatapojen käyttöä ja tietotaidon leviämistä	UM, TEM, YM	2007-	<p>Suomen kehityspoliittinen ohjelma 2007:</p> <ul style="list-style-type: none"> Köyhyyden poistaminen ja luonnontaloudellisesti kestävä kehityksen edistäminen tärkeimmät tavoitteet vuonna 2000 asetettujen YK:n vuosituhattavoitteiden mukaisesti. Suomi korostaa erityisesti ilmasto- ja ympäristökysymysten merkitystä; rahoitusta painotetaan luonnontaloudellisesti kestävä kehitystä edistäviin ohjelmiin ja hankkeisiin. mm. Finnpartnership -ohjelman kautta tuettu suomalaisen ympäristöteknologian hyödyntämistä kehitysmaissa <p>Linkki http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=192844&nodeid=15453&contentlan=1&culture=fi-FI (Suomen kehitysyhteistyö 2009)</p>

Vaikutetaan siten, että kansainväliset julkiset rahoituslaitokset suuntaavat investointeja kestäväällä tavalla	UM, VM, TEM, YM	2007-	Suomen kehityspoliittinen ohjelma 2007: Suomi vaikuttaa kansainvälisissä rahoituslaitoksissa politiikkaohjauksen ohella kohdentamalla rahoitusta ja muita resursseja kehityspoliittisten painopisteittensä mukaisesti.
Edistetään ympäristötuotteiden, -teknologioiden ja -palvelujen kauppaa	UM, TEM, YM, MMM		Ei toimenpiteitä
Tehdään aktiivisesti ehdotuksia YK:n kestävän kehityksen toimikunnan (CSD) ja UNEP:n työohjelman jatkovalmistelussa	UM, TEM, YM, MMM	2006 2006-2010 2009-2011	Suomen aloite ekotehokkuutta korostavasta uuden sukupolven ympäristöpolitiikasta eurooppalaisessa ympäristöministerikokouksessa v. 2006. Suomen johtama Kestävät rakennukset ja rakentaminen (Sustainable Building and Construction) -työryhmä YK:n alaisessa Marrakech-prosessissa: Ongelmien tunnistaminen, tavoitteet vuoteen 2021 sekä keinot niiden saavuttamiseksi. Suomi ollut aktiivisesti tukemassa kansainvälisen luonnonvarapaneelin perustamista sekä EU-puheenjohtajana että kansainvälisissä kokouksissa ja rahoittaa paneelia. Suomi (UM) rahoittaa kehitysmaissa kestäväää rakentamispoliitikkaa edistävää UNEPin hanketta (Sustainable Buildings Policies in Developing Countries, SPOD).
Edistetään EU:n, YK-järjestelmän ja muiden kansainvälisten järjestöjen ja rahoituslaitosten kestävyyskriteerit täyttävää hankintapolitiikkaa	UM, TEM, YM, MMM		Ei toimenpiteitä
Otetaan Suomen EU-puheenjohtajuuskauden sekä suurten kansainvälisten kokousten kokousjärjestelyissä ekotehokkuus huomioon	VNK	2006 2006	VNK:n raportti Kokousta vastuullisesti <ul style="list-style-type: none"> • Työkalu Suomen EU-puheenjohtajuuskauden järjestelyihin. • Raporttiin kerätty ne kestävän kehityksen tärkeimmät asiat, jotka järjestelyissä tulee ottaa huomioon sekä linkit lisätietojen saamiseksi. Lentomatkojen CO ₂ -päästöjen kompensointi Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella: YM:n lahjoitukset päästöjä vähentäviin toimiin

		2006	<p> tapahtumiin osallistuvien puolesta.</p> <p>Eco-Efficient Major Event Manual - TKK Dipolin opas tapahtumien ympäristöohjelman suunnitteluun ja toteutukseen.</p> <ul style="list-style-type: none">• Perustuu Helsingin yleisurheilun MM-kisojen 2005 ympäristöohjelmaan.• Opastaa ekotehokkuuden toteuttamiseen, johtamiseen ja seurantaan erityisesti suur tapahtumissa.
--	--	------	--